

Financijski sustav RH

Objavljeno: 30.6.2015.

Financijski sustav neke zemlje čine njezina valuta i platni sustav, financijska tržišta, financijske institucije te institucije koje reguliraju i nadziru njihov rad. Dominantnu poziciju u financijskom sustavu Republike Hrvatske zauzimaju kreditne institucije čiji rad regulira i nadzire Hrvatska narodna banka.

Zakonsko sredstvo plaćanja u Republici Hrvatskoj je kuna. U platnom sustavu Republike Hrvatske fizičke i pravne osobe obavljaju sve bezgotovinske platne transakcije u zemlji i s inozemstvom preko poslovnih banaka, a same poslovne banke svoje međusobne bezgotovinske platne transakcije obavljaju preko HNB-a. S druge strane, Hrvatska narodna banka preko poslovnih banaka regulira količinu gotovog novca u optjecaju te regulira i nadzire funkcioniranje platnog sustava u zemlji.

Na [novčanom tržištu](#) poslovne banke prikupljaju slobodna novčana sredstva (do godinu dana) i pozajmljuju ih fizičkim i pravnim osobama. Banke pozajmljuju likvidnost i međusobno na tzv. međubankovnom tržištu, a povremeno uzajmljuju likvidnost na novčanom tržištu i od drugih pravnih osoba koje nisu banke. Banke to mogu činiti neposredno ili uz posredovanje Tržišta novca i kratkoročnih vrijednosnica d.d. (poznato kao Tržište novca Zagreb, TNZ).

Na [deviznom tržištu](#) banke zadovoljavaju domaću potražnju za stranom valutom kao i inozemnu potražnju za domaćom valutom. Uz banke, na ovom su tržištu aktivni i [ovlašteni mjenjači](#), čije poslovanje regulira Hrvatska narodna banka, a nadzire Devizni inspektorat Ministarstva financija. Preko ovlaštenih mjenjača odvija se trgovina fizičkih osoba stranom gotovinom i čekovima, dok uz te poslove banke obavljaju i sve druge vrste trgovine stranom valutom, s fizičkim i pravnim osobama. Banke (i država) povremeno trguju stranom valutom i s HNB-om, neposredno ili na tzv. [deviznim aukcijama](#), a HNB tim transakcijama regulira cijenu domaće valute na deviznom tržištu.

Radi provođenja utvrđene monetarne i devizne politike Hrvatska narodna banka može u svoje ime izdavati vlastite vrijednosne papire koji glase na domaću ili stranu valutu te na financijskim tržištima ugovarati kupnje, prodaje i zamjene vrijednosnih papira i drugih lakoutrživih financijskih instrumenata kao i prava i obveze u vezi s njima. Na taj način, Hrvatska narodna banka, ovisno o potrebi, postaje sudionik novčanoga i deviznog tržišta te utječe na likvidnost domaćega financijskog tržišta kao i na devizne tečajeve korištenjem [instrumentarija](#) koji joj je na raspolaganju. S obzirom na otvorenost hrvatskoga gospodarstva i njegovu visoku euroiziranost, održavanje relativne stabilnosti tečaja ključno je HNB-ovo sredstvo za očuvanje ukupne makroekonomske stabilnosti. Iz tog razloga, središnja banka neposredno, intervencijama na deviznom tržištu, te posredno, administrativnim i prudencijalnim mjerama, djelujući na poslovanje banaka nastoji smanjiti prevelike oscilacije nominalnog tečaja.

Na [tržištu kapitala](#) banke se pojavljuju u dvostrukoj ulozi, neposredno pozajmljujući kapital fizičkim osobama te pravnim osobama koje nemaju neposredan pristup tržištu kapitala, i ulažući u instrumente tržišta kapitala koje su izdale pravne osobe koje imaju neposredan pristup tom tržištu. Ulagati u instrumente tržišta kapitala mogu i sve druge pravne i fizičke osobe, uz posredovanje licenciranih brokera, koji tim instrumentima trguju preko [Zagrebačke burze](#). Za urednu namiru transakcija kupnje i prodaje vrijednosnih papira na domaćem tržištu kapitala zaduženo je [Središnje klirinško depozitarno društvo](#) (SKDD).

Imovina i relativni udjeli financijskih posrednika, u milijunima kuna i postocima

Imovina i relativni udjeli financijskih posrednika								
u kunama i postocima								
	XII. 2012.		XII. 2013.		XII. 2014.		VI. 2015.	
	Imovina	Udio u ukupnoj imovini financijskog sektora	Imovina	Udio u ukupnoj imovini financijskog sektora	Imovina	Udio u ukupnoj imovini financijskog sektora	Imovina	Udio u ukupnoj imovini financijskog sektora
Banke	421.786.034.449	75,1	423.121.651.169	74,0	426.206.553.108	72,8	426.350.135.659	72,6
Mirovinski fondovi	52.461.917.557	9,3	61.839.088.579	10,8	67.551.351.746	11,5	70.084.399.036	11,9
Osiguravajuća društva	30.392.028.278	5,4	30.361.104.558	5,3	32.897.226.885	5,6	33.588.979.278	5,7
Ostali financijski posrednici	29.813.692.681	5,3	29.179.058.278	5,1	29.940.287.325	5,1	26.813.142.309	4,5
Novčani fondovi	9.030.217.248	1,6	10.037.517.257	1,8	9.195.665.367	1,6	10.322.175.939	1,8
Investicijski fondovi (osim novčanih)	5.800.109.870	1,0	5.411.346.352	0,9	6.626.401.845	1,1	7.561.822.309	1,3
Pomoćne financijske institucije	5.206.642.298	0,9	6.086.346.340	1,1	6.746.940.349	1,2	7.125.681.167	1,2
Društva koja se bave prijenosom financijskih sredstava	6.783.831.521	1,2	5.917.574.603	1,0	6.002.275.187	1,0	5.995.340.938	1,0
Ukupno	561.274.473.902	100,0	571.953.687.137	100,0	585.166.701.811	100,0	589.831.676.635	100,0

Izvor: Financijski računi

Napomene:

1. Nadzorni podaci (brojke se mogu razlikovati od monetarne statistike zbog konsolidacije). Podatak za 2014. godinu odnosi se na nerevidirano izvješće.
2. Od 14. travnja 2008. članovi ovog fonda mogu prodavati udjele. Do toga datuma fond je bio zatvoren za isplate.

Izvori: HNB i Hanfa

[Preuzmi tablicu](#)

[Najznačajniji financijski posrednici](#) u Republici Hrvatskoj jesu kreditne institucije, koje čine oko 73% imovine financijskog sektora na kraju 2014. [Poslovne banke](#) najznačajnije su kreditne institucije (71,5% imovine financijskog sektora na kraju 2014.) te su i najaktivnije financijske institucije u platnom sustavu i na sva tri financijska tržišta: novčanom i deviznom tržištu i tržištu kapitala na kojemu predstavljaju najznačajniji izvor financiranja privrede. Uz poslovne banke, kreditne institucije u Republici Hrvatskoj čine još i [stambene štedionice](#) te [štedne banke](#). Stambene štedionice potiču nacionalnu štednju i stambeno zbrinjavanje tako što prikupljaju štednju fizičkih osoba s ciljem da je nakon zakonski propisanog roka plasiraju tim istim osobama u obliku povoljnih stambenih kredita. Štedne banke nastale su preobrazbom štedno-kreditnih zadruga (kao i kreditne unije), a njihovo poslovanje regulira i nadzire HNB.

Osiguravajuća društva i mirovinski fondovi zajedno čine oko 20% imovine financijskog sektora (na kraju 2014. godine), a njihovo poslovanje regulira i nadzire Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (Hanfa). Obvezni mirovinski fondovi, nakon poslovnih banaka, drugi su najvažniji financijski posrednici u RH, a osnovani su u sklopu mirovinske reforme započete 1999. godine, kojom je osim javnog dijela mirovinskog sustava (prvog stupa - međugeneracijske solidarnosti) uveden i drugi stup individualne kapitalizirane štednje te treći stup dobrovoljne kapitalizirane štednje. Konstantne uplate članova drugog stupa, uz još uvijek gotovo zanemarive isplate, stabilno povećavaju imovinu ovih posrednika. Dodatno, imovina ovih posrednika raste i zbog prinosa nastalih ulagačkom politikom, pri čemu [indeks MIREX](#) predstavlja mjerilo uspješnosti obveznih mirovinskih fondova. U kolovozu 2014. godine, unutar postojećeg sustava, uvedene su tri kategorije mirovinskih fondova (A, B i C) koje se međusobno razlikuju po ograničenjima ulaganja i investicijskoj strategiji, pri čemu su C fondovi najkonzervativniji. U skladu s tim, od tada se ne objavljuje jedinstveni indeks MIREX, već zasebni MIREX indeksi po spomenutim kategorijama. Dobrovoljni mirovinski fondovi bilježe porast udjela u imovini financijskog sektora u posljednjih nekoliko godina, no još uvijek su posrednici s relativno malim udjelom. Društva za osiguranje i reosiguranje nalaze se na trećem mjestu po važnosti u financijskom sektoru. Osnovna je svrha osiguranja prenošenje rizika iz okruženja s pojedinca na osiguratelja, a najveći dio zaračunate bruto premije odnosi se na neživotna osiguranja, među kojima dominira osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila.

Treću skupinu financijskih posrednika (koja zajedno čini oko 8% imovine sektora) čine: investicijski fondovi, društva za leasing, društva za faktoring te kreditne unije. Investicijski fondovi su skupine imovine kojom upravljaju društva za upravljanje investicijskim fondovima na temelju statuta fonda i odredbi Zakona o investicijskim fondovima. Investicijski fondovi mogu biti otvorenog ili zatvorenog tipa, ovisno o tome je li broj udjela u fondu konačan ili ne. Leasing je posao davanja imovine na upotrebu i

pod kontrolu a da se nad njim ne stječe vlasništvo, a ovisno o tome proizlazi li iz njega dugoročna obveza za najmoprimca ili najmodavca, može biti operativni ili financijski. Faktoring je oblik kratkoročnoga komercijalnog financiranja zasnovanog na prodaji dugova jedne strane drugoj uz diskont. Osim kreditnih unija, financijskih posrednika s marginalnim udjelom na financijskom tržištu, koje nadzire Hrvatska narodna banka, poslovanje posrednika iz ove skupine regulira i nadzire Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (Hanfa). Hanfa regulira i nadzire i poslovanje tzv. pomoćnih financijskih institucija kao što su brokerska društva, društva za investicijsko savjetovanje, uređene burze, posrednici u osiguranju i sl.

Uz aktivnosti HNB-a i Hanfe, nesmetano funkcioniranje hrvatskoga financijskog sustava ovisi i o aktivnostima drugih nadzorno-regulatornih i pomoćnih financijskih institucija. To su, primjerice, [Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka](#) (DAB), koja nadzire sustav zaštite depozita kod bankarskih financijskih posrednika, i [Uprava za financijski sustav Ministarstva financija RH](#), koja u suradnji s drugim institucijama priprema zakonske prijedloge iz sfere financijskog poslovanja. Tu su također [Hrvatski registar obveza po kreditima](#) (HROK), [Središnji registar osiguranika](#) (Regos) i [Financijska agencija](#) (Fina), institucije koje pružaju specifične pomoćne usluge ostalim sudionicima na domaćem financijskom tržištu.

[Hrvatska banka za obnovu i razvitak](#) (HBOR) ima ulogu razvojne i izvozne banke osnovane sa svrhom kreditiranja obnove i razvoja hrvatskoga gospodarstva. Interese bankarskog sektora kod nadzorno-regulatornih institucija i u javnosti zastupaju [Hrvatska udruga banaka](#) (HUB) i [Udruženje banaka pri Hrvatskoj gospodarskoj komori](#) (HGK).

© HRVATSKA NARODNA BANKA